

והצנע לכת עם א-להיך

נתיבי עם קמא

בין הלכות קריאה בספר תורה מעלה נתיבי עם את ההוראה משולחן ערוך שאין מניחים לקרות שני אחים זה אחר זה והבן אחר האב בשביל עין הרע. בלשון "יכולים לקרות שני אחים... ואין מניחים אלא בשביל עין הרע." בנתיבי עם איננו מביא את ה"יכולים" אלא מורה כי "אין מניחים אב ובנו או שני אחים שיעלו לתורה, זה אחר זה, אפילו אם האחד משלים והשני מפטיר, משום עין הרע." ובהמשך מובא (גרסת ג"ע החיד"א מלדוד אמת) "מפטיר ביום טוב או בשבת שיש שני ספרי תורה אין קפידא שיעלו אחד משלים ואחד מפטיר." דהיינו שנדרשים שני תנאים "קדיש וספר אחר. ורוב הפוסקים סוברים דלא התירו כי אם בשני ספרים וכך נוהגים. לנתיבי עם לא נראה אלא שיש לדרוש שני תנאים, גם קדיש וגם ספר אחר." "וכן מנהגנו בירושלים שאינם מעלים אותם (שני חתנים, שנזדמנו באותה שבת) זה אחר זה אלא דוקא כשיש גם קדיש וגם ספר תורה אחר." ומוסיף נתיבי עם ליחד את ירושלים "וירושלים היא אתרא דלא קראי לעולים בשמייהו" "וכמו כן נזהרים שלא לעלות הסבא והנכד זה אחר זה."

ההודאה של הפוסקים בקיום עין הרע, משולב במנהגינו, מעלה את הסוגיה של המושג הזה. מה מהותו ומה כוחו ועוצמתו. עד כדי כך שיקבע מנהגים והתנהגויות

העין הרע, איך לבטא את המלים האלה. ביהי רצון של הבקר נאמרים הרבה מושגים עם התאר רע: אדם רע, יצר רע, חבר רע ועוד רבים עד שמגיעים ללשון ואז מצטרפת ה"א הידיעה: מלשון הרע ואחרי הלשון באה העין עם המלה הנלווית הרע. בסדורים מנקדים עין בפתח וחיריק והרע בשני קמצים.

נראה שהיה רצוי לקרות עין בצירי, עין של הרע. עין שגורמת לרעה. אין העין כגוף אופטי מקבלת כינוי של רוע (אולי בעיני האופטומטריסט), אלא היא מסבה רעה למי שנתונה בו. בחינה חברתית אומרת כי הקנאה היא המטילה על הזולת את מלכודת הרוע ואילו ההתגוננות היא במספר מלים או תנועות שאדם נוהג: בלי עין הרע, בן פורת יוסף או חמסה-חמסה. ואנו מוסיפים גם כן ירבו כאשר מדובר בנקיטת כמויות, או דגים, שאין העין פוגעת בהם בהיותם נסתרים מעין, תחת המים. שלא להזכיר מנהגים זרים ומוזרים אחרים.. כל אלה נועדו להיות השכפ"ץ מפני הנגע הנובע מעין הרע. בלשון הספרים זה נקרא גם תריס (שזה ערך למגן וצינה) בפני עין הרע.

מרחיקי הלכת במדרשים העבירו את שטח המלחמה הזו מרכוש או נפש גם לדברי קדושה: המדרש טוען שהלוחות הראשונים נשברו כי היתה להם פרסומת ולא עמדו בעין הרע של הצבור ואילו הלוחות השניים היו יותר בצינעא ולכן נתנו בארון ונשתמרו.

מוסר השכל הוא להבין את הוראות המנהגים נגד עין הרע ולא לזלזל חלילה בהם. אבל בהחלט לעטות בשכפץ מתאים. לנהוג בצניעות ולא בפרהסיה, שאין הברכה מצויה אלא בסמוי מן העין. חיי צניעות עשירים ומהנים עם הרבה מעשי חסד ואין שום צורך לשתף את כל העולם בחשיפה, שנלוית אליה פגיעת עין הרע. הנזהר מעין הרע אינו צריך לשרבב למילותיו את ה"בלי עין הרע", פשוט לא ללהג דברי רהב, אלא כאמור להרבות בחסד.

ואמר מיכה {מג, ו-ח}:

הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד ו

הצנע לכת עם א-להיך.

אהוד